

Марина Љ. СПАСОЈЕВИЋ*
Институт за српски језик САНУ
Београд

Оригинални научни рад
Примљен: 22. 3. 2021.
Прихваћен: 28. 4. 2021.

ТЕОРИЈСКИ ПРИСТУПИ ГЛАГОЛСКОМ ВИДУ У СРПСКОЈ ГРАМАТИКОГРАФИЈИ**

У раду се анализира заступљеност теоријско-методолошких приступа и праваца у представљању категорије глаголског вида и класификације глагола по виду у српским граматицама. Указује се и на примену теоријско-методолошких приступа аспектолошкој проблематици у српској лингвистичкој средини који су остали без утицаја на граматичке описе вида, а углавном су примењивани у контрастивним и типолошким истраживањима српског са другим језицима.

Кључне речи: граматике, глаголски вид, акционалност, традиционални приступ, структурализам, теорија функционално-семантичких поља.

1. Више од два века српске граматике карактерише традиционални приступ у представљању језичких датости, тј. поделу граматике по областима које описују језичке јединице од најмање ка већим: фонетика (и фонологија), морфологија, творба речи, лексикологија,¹ синтакса (уп. Ломпар 2016: 13). Имајући у виду уобичајену прескриптивну и дидактичку улогу граматичких приручника, дефиниције граматичких појмова и категорија, као и класификације, наводе се као аксиоми, осим у ретким академским граматицама, где се указује на различите приступе, док се теоријско-критичка разматрања срећу у монографијама и чланцима посвећеним одговарајућој проблематици.

1.1. Категорија глаголског вида и подела глагола по виду неизоставна је приликом описа глагола у граматицама словенских језика, као инхерентно обележје и особена, универзална категорија словенског глагола, иако се и

---

* marina.spasojevic@isj.sanu.ac.rs

** Овај рад финансирао је Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије према Уговору број 451-03-68/2020-14/200174, који је склопљен са Институтом за српски језик САНУ.

¹ Природно, као новија дисциплина која за предмет проучавања има реч, „хијерархијски” долази овде, док творба речи има статус и самосталне дисциплине и дела морфологије и дела лексикологије у различитим приступима (Драгићевић 2010: 26–27).

у другим светским језицима може говорити о начинима изражавања вида. Наиме, категорија глаголског вида у српском језику, кроз класификацију на свршене и несвршене (те обично даље и њихове подгрупе – видске ликове), прилично је хомогено представљана у српским граматикама и приручницима академске и школске намене, за разлику, рецимо, од класификације глагола по значењу или роду, које су врло неконсеквентно обрађиване (Ломпар 2016: 297–300). Циљ овога рада јесте да се сагледа, с једне стране, теоријско-методолошка утемељеност граматичких описа глаголског вида и уплив нових теоријских сазнања из области аспектологије у српске граматике. С друге, настоји се указати и на разраду и примену нових теоријско-методолошких оквира, који претежно улазе са контрастивним и типолошким истраживањима српског и других словенских и несловенских језика у лингвистичку литературу на српском језику² (уп. Пипер 2018: 15, 24), а који за сада остају без утицаја на граматичке описе глаголског вида и с њим повезаних категорија у српском језику. Пошто су у монографији Ломпар 2016 детаљно анализиране врсте речи, њихове класификације и категорије у 23 граматике,³ а у раду Спасојевић 2017 терминологија везана за глаголски вид,⁴ то се овде неће по-

² Овом приликом није могуће дати исцрпан попис свих студија, а нарочито чланака.

³ Вук Стефановић Караџић, *Писменица српскога језика*, Виена: у печатњи Г. Јоанна, 1814; Ђуро Даничић, *Мала српска граматика*, Беч: Штампарија јерменскога манастира, 1850; Vjekoslav Babukić, *Ilirska slovnica*, Zagreb: Nar. tiskarnica Dr^a Ljudevita Gaja, 1854; Стојан Новаковић, *Српска граматика*, Београд: Државна штампарија, 1894; Mirko Divković, *Oblici hrvatskoga jezika za srednje škole*, Zagreb: Tisak dioničke tiskare³ 1893; Josip Florschütz, *Gramatika hrvatskoga jezika za ženski licej, preparandije i više pučke škole*, Zagreb: Kr. zemaljska tiskara u Zagrebu, 1916; Јанко Лукић, *Грамматика српскога језика*, Београд: Књижара Геце Кона, 1923; Љубомир Стојановић, *Српска граматика*, Београд: Штампарија Краљевине Србије, 1908; Tomislav M. Maretić, *Gramatika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*, Zagreb: Matica hrvatska, 1899/1963; Жив. Н. Стефановић, *Грамматика српскохрватског језика за средње и стручне школе*, Београд: Књижарница Радомира Д. Ђуковића, 1932; Александар Белић, *Грамматика српскохрватског језика*, Београд: Књижарница Геце Кона, 1933; Стјепан Мусулин, *Грамматика српскохрватског језика за први, други, трећи и четврти разред средњих и њима сличних школа*, Загреб: Наклада југословенског професорског друштва, секције загребачке, 1936; Ivan Vrabec et al., *Gramatika hrvatskoga ili srpskoga jezika*, Zabreb: Školska knjiga, 1954; Игрутин Стевовић, *Функционална граматика српскохрватског језика*, Сарајево: Свјетлост, 1958; Михаило Стевановић, *Савремени српскохрватски језик. Грамматички системи и књижевнोजезичка норма I. Увод, фонетика, морфологија*, Београд: Научна књига, 1970; Stjepko Težak, Stjepan Babić, *Pregled gramatike hrvatskog književnog jezika za osnovne i druge škole*, Zagreb: Školska knjiga, 1970; Pavica Mrazović, Zora Vukadinović, *Gramatika srpskohrvatskog jezika za strance*, Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, 1990; Josip Baotić et al., *Naš jezik, udžbenik srpskohrvatskog/hrvatskosrpskog jezika za drugi razred srednjeg usmjerenog obrazovanja*, Sarajevo: Svjetlost, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 1990; Stjepan Babić et al., *Povijesni prijedlog, glasovi i oblici hrvatskoga književnog jezika*, Zagreb: HAZU, 1991; Eugenija Barić et al., *Hrvatska gramatika*, Zagreb: Školska knjiga, 1995; Радоје Симић, *Српска граматика за средње школе*, Београд: МХ „Актуал”, 1996; Душка Кликовац, *Грамматика српског језика за основну школу*, Београд: Креативни центар, 2010; Живојин Станојчић, Љубомир Поповић, *Грамматика српскога језика за гимназије и средње школе*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 2014.

⁴ Од граматичких приручника, поред *Писменице*, разматрана је и Српска граматика уз Вуков *Рјечник*, Даничић, Маретић, Белићеве граматике, али и појединачне студије, обе књиге Стевановићевог *Савременог српског језика*, друго издање граматике Мразовић/Вукадиновић 2010, *Синтакса* Пипер и др. 2005 и *Нормативна граматика* Пипер/Клајн 2014, али и контрастивне студије.

нављати анализа описа глаголског вида, већ ће се трагати за теоријском подлогом описа глаголског вида у њима.

1.2. Како је показала Весна Ломпар (2016), анализирајући обраду врста речи поређењем граматика од Вука до данас, углавном се наилази на мање термилошке разлике на релацији домаћа : страна реч за свршене и несвршене глаголе, као и за експлицитно помињање саме категорије,⁵ затим на различите критеријуме за ову класификацију и дефинисање: трајање радње : тренутак, ограниченост : неограниченост, извршеност : у вршењу, целина или тренутак : радња у трајању, не/постојање границе итд.; затим неподударане подврста – видских ликова, тј. акционалних класа у даљој подели свршених и несвршених глагола обично према семантичком критеријуму. Даље, разуме се, разликују се примери илустрације од граматике до граматике (Ломпар 2016: 312–322; о терминологији у контексту аспектолошких приступа развијаних у славистици и англосаксонској литератури видети и Спасојевић 2017).⁶

2. Српске граматике 19. и 20. века, па и неке из новог миленијума, традиционално су конципиране. Традиционални приступ проистекао је из младограматичарског правца, који је био усредсређен на историју, попис и опис језичких факата. Он се у 20. веку надограђује структуралистичким схватањем. Када је у питању глаголски вид, у славистици се у структурализму (и његовим правцима) проучава као морфолошка бинарна категорија. За време Пражана и Јакобсона у центру аспектолошких изучавања били су однос чланова бинарне видске опозиције и маркираност њених чланова, док је у западњачкој лингвистици вид посматран као универзална језичка категорија⁷ са различитим облицима испољавања, затим долази до развајања глаголског вида као граматичке и акционалности као семантичке категорије глагола итд.

2.1. Младограматичарско учење представља темеље традиционалног граматичког приступа. У 19. веку, нарочито у славистици, вид је описиван као граматичка (углавном бинарна морфолошка, ређе синтаксичка) категорија, било да је реч о компаративно-историјском методу, било да је реч о класичним граматичким описима неког савременог језика. Иако младограматичари у представљању језика полазе од морфолошких датости у сагледавању вида и зато се о виду пише у одељку о врстама и облицима речи, тј. о морфологији, што у српским граматичким описима видимо, рецимо, код Вука (1814; 1818) и Даничића (1859), Миклошић у четвртном тому књиге *Vergleichende Grammatik der slavischen Sprachen* (1868–1875) (Миклошић 1926) вид об-

⁵ Именовање глаголског вида као посебне глаголске категорије срећемо најпре код Белића (Ломпар 2016: 322; Спасојевић 2017: 233), док се у ранијим граматицима (Вук, Даничић, Маретић) говори о подели на свршене и несвршене (према трајању).

⁶ Анализирајући категорију глаголског вида у хрватским граматицима до 20. века, Жељка Брлобаш (2007: 12–13) додаје, осим поменутих, још разлика која се могу јавити међу граматицима: постоји ли опис перфективизације и имперфективизације глагола; да ли је опис заснован на морфолошком, синтаксичком или творбеном нивоу; на који је начин глаголски вид повезан са глаголским временима, облицима, семантичким класама глагола и другим категоријама (глаголска основа, (не)бројивост, (не)одређеност итд.).

⁷ Овакав став заступа и Александар Белић (2000) у својој општелингвистичкој синтези.

рађује у делу о синтакси, што је применио и Маретић (1899/1963: 476–483, т. 479–484; уп. Брлобаш 2007: 254).

2.2. У граматикама традиционалног приступа, на основу семантичких критеријума, свршени и несвршени глаголи деле се даље на подгрупе, подвидове, видске ликове и сл., укрштајући граматичку и семантичку поделу. Иако је на самом почетку 20. века – 1908 – Сигурд Агрел разграничио граматичку поделу глагола по виду и семантичку поделу по начину вршења радње, што је даље прихватио и разрађивао Ервин Кошмидер 1934, на српску граматичку праксу то није имало утицаја. Највећи и најутицајнији српски лингвиста 20. века Александар Белић у приказима ових студија није позитивно оценио нова гледишта и наставио је да развија своје учење о виду и подели глагола (уп. детаљније Спасојевић 2016). Белић у својим универзитетским предавањима из синтаксе (1931: 217) практично установљава (са термилошким варијацијама) класификацију глагола на а) несвршене (неограничене, имперфективне), са значењем трајним и учестаним и б) свршене (ограничене, перфективне) са почетним завршним или тренутним значењем, а та значења у својој општелингвистичкој синтези назива врстом или ликом глаголског вида (Белић 2000: 262–263). Дакле, 20. век, првенствено прву половину и прву деценију друге половине, обележило је учење Александра Белића, његова оригинална разрада теорије о језику, која пре свега почива на језичким фактима, реалности.⁸ У Београдској школи његови ученици су следили његове поставке настављајући на његовим темељима, а структурализам није прихваћен на начин на који је то било у Новосадској, ивићевској школи (Пипер 2018: 23). Белићев најистакнутији следбеник Михаило Стевановић у својој дескриптивној граматици академског типа глаголски вид представио је и у делу о морфологији у првој књизи, сажето (Стевановић 1986: 326–327), и у другој књизи о синтакси (Стевановић 1898: 527–545), опширније, са разгранатијим бројем видских ликова. Иако је дао критички преглед дотадашњих теоријских проматрања у славистици (Виноградов, Исаченко, Маслов и др.), класификација није модификована. Но, оно што у српској граматициграфији важи за глаголски вид, односи се и на целину, и обрнуто, по оцени у синтетичком прегледу српске славистике П. Пипера: „Касније граматике српскохрватског, одн. српског језика објављене у другој половини XX века већином су постепено доносиле извесне искораке ка савременој граматичкој теорији, али углавном без веће промене наслеђених теоријских основа” (Пипер 2018: 23).

3. Прве деценије 21. века доносе промене у српску граматициграфију, па и у представљању категорија глаголског вида. Како је Агрелово и Кошмидерово разграничење све више разрађивано и примењивано у славистици (Исаченко, Маслов и др.), а своју је потпуну разраду достигло у теорији функционално-семантичких поља, то је оно ушло и у српске граматике.

⁸ За наше питање особена је функционална грамика Игрутина Стевовића (1958), која представља методолошку новину стављајућу у фокус синтаксичке функције морфолошких облика, чиме је развијала Белићеву идеју о односу значења, облика и функције граматичких јединица. У њој, наиме, нема обраде глаголског вида, што потврђује да вид није обличка, флективна категорија већ граматичка.

3.1. Друго издање *Граматице српског језика за странце* Павице Мразовић и Зоре Вукадиновић (2009: 77–80), за разлику од првог, из 1990. са обрадом вида и класификације глагола по традиционалном приступу, доноси разграничење, више од једног века присутно у германској лингвистичкој средини и славистици, на акционалност и на аспект (глаголски вид) (80–92). Поред опозиције перфективност : имперфективност, у оквиру имперфективности указује се на уобичајеност (хабитуалност) : трајност, у оквиру које се разликује непрогресивност : прогресивност, у чему се види ослањање на Комријево учење. Иначе, оба издања, будући да су потекла из пера германиста, представљају значајну новину у српској граматици јер су писана из угла депенденцијалне или граматике зависности, па је на раздвојено представљање аспекта и акционалности утицало и германско лингвистичко наслеђе.

3.2. За развој аспектолошких проучавања у славистици од посебног значаја био је функционално-семантички приступ, који се развија од 60-их година 20. века. За разлику од традиционалног приступа, који иде од форме ка значењу, функционални подразумева кретање од семантике ка њеном формалном испољавању, што се заправо не искључује. У центру овог приступа налази се појам функционално-семантичког поља. Своју примену ова теорија у аспектологији нашла је разрадом А. В. Бондарка. Он је заслужан за развој лењинградске/санктпетербуршке/петроградске аспектолошке школе, чији је оснивач Маслов (Војводић 2001а: 47; уп. и Војводић 2002).⁹

3.2.1. У књизи *Синтакса савременог српског језика. Проста реченица* (Пипер и др. 2005) у великој мери теоријско-методолошку окосницу чини функционално-семантички приступ, али и семантички приступ који су у пољску лингвистику увели С. Каролак, З. Тополињска и М. Гроховски својом тротомном граматицом 1994, те теорија семантичких локализација Предрага Пипера. Глаголски вид је обрађен приликом сагледавања односа темпоралности и аспектуалности, као део „Темпоралности” у оквиру категоријалног комплекса локализације, као семантичке категорије у простој реченици, што другим речима представља синтаксичку семантику. Категорија акционалности се не помиње, већ се говори о подвидским значењима, која су лексикализована, као инхоативност, терминативност, или временска значења у систему глаголских облика (Пипер и др. 2005: 780–783). Овим делом се уводи у српске граматике појам аспектуалност као исказивање видских и лексичко-ситуационих значења глагола на било ком језичком нивоу и свим језичким средствима.

3.2.2. Пажње је вредан и коауторски приручник о граматичким структурама и функцијама у јужнословенским језицима В. Малцијеве (бугарски), З. Тополињске (македонски), М. Ђукановић (словеначки) и П. Пипера (словеначка синтакса и српски). Концепцијску основу чини приручник З. Тополињске о македонском језику, који је такође заснован на пољској тротомној

⁹Поставке ове теорије нашле су своју примену у радовима Дојчила Војводића и граматичким описима Предрага Пипера.

граматици. У делу о синтакси српског језика П. Пипер под тачком „Семантички и прагматички садржаји предикатског израза”, под насловом „Аспектуалност” обрађена је граматикизована морфолошка категорија глаголског вида (Пипер 2009: 497–499). У овом поглављу уочава се заступљеност функционално-семантичког приступа, као теорије локализације. У овом приручнику се одваја граматичка категорија вида од акционалности.

3.3. *Нормативна граматика српског језика* Предрага Пипера и Ивана Клајна има концепцију, устројство традиционалних граматика, али је видљива и примена новијих приступа у обради појединих питања, као и укључивање резултата новијих србистичких истраживања (2013, 2014). Глаголски вид се обрађује у оквиру морфологије (Пипер/Клајн 2014: 175–180), али се истиче да се значења која се изражавају „облицима свршеног и несвршеног вида” могу изражавати другим лексичким и синтаксичким средствима, што је у складу са теоријом функционално-семантичких поља. Категорија акционалности се посматра засебно и одређује се као лексичко-граматичка, а посебна пажња се посвећује видском парњаштву и средствима творења једног вида од другог.

4. Разликовање вида као граматичке категорије и *начина радње* – акционалности као семантичке у монографским студијама о српском језику среће се још пре средине 20. века. Најпре је монографија о глаголском виду у српскохрватском Ружић (1943), објављена у Америци. Критеријум за разликовање свршености и несвршености је трајање/завршеност и не/постојање границе, а – следећи Агрела и Кошмидера – сматра да сваки глагол има вид, као граматикизовану семантичку разлику трајања (којих има две), и акционалност, као лексикализовану која се изражава морфолошким (творбеним) средствима, а тих типова има много. Но, његова подела на акционалне класе нема јасне критеријуме. Ова је књига, претпостављамо, пре свега због времена у коме се појавала и околности које су је пратиле, остала без одјека у србистици. Међутим, студија *Аспектна значења* Ђуре Грубора (1953) била је запажена у своме времену, али није била позитивно оцењена у рецензији Александра Белића (1955–1956), као ни у још обимнијој и детаљнијој рецензији Белићевог ученика Јована Вуковића (1956) који је његово учење развијао у новом центру србистике – Сарајеву. По своме схватању перфективности и имперфективности Грубор је претеча западних аспектолога Комрија и др., јер гледа на њих као на целину и структуру. Своје место Груборова студија налази тек у библиографији новијих истраживања, првенствено контрастивних (уп. нпр. Новаков 2005 итд.).

5. С обзиром на чињеницу да се у несловенским језицима вид не манифестује као обавезна граматичка бинарна морфолошка категорија, већ се изражава глаголским облицима (као у француском), перифрастично (у шпанском, енглеском) и сл., у германској, англосаксонској и романској лингвистици развијали су се другачији погледи на вид и његово испољавање. Преко компаративних и типолошких студија са несловенским језицима, српска лингвистика упозната је и са аспектолошким теоријама развијаним на западу.

5.1. Веома важну улогу у аспектологији при крају прве деценије друге половине 20. века имала је студија Зена Вендлера „Глаголи и време / Verbs and Times” (Вендлер 1957), у којој он, на основу грађе из енглеског језика, даје својеврсну семантичко-видску типологију глагола. Он је глаголе поделио у четири аспектуалне класе: глаголи стања (*states*) и три врсте догађаја: активности (*actions*), остварења (*accomplishments*, трајно-свршени догађаји) и достигнућа (*achievements*, тренутно-свршени догађаји). У изучавању српских глагола примењена је у студијама Кохран 1977; 1978; Новаков 2005; Станојевић/Ашић 2008 (у комбинацији са другим приступима).

5.2. Карлота Смит у својој студији *The Parameter of Aspect* (1991) веома комплексно прилази аспекту као универзалној језичкој категорији, уважавајући дотада развијане структуралистичке, генеративне и когнитивне теорије у својој типолошкој студији на примеру енглеског, француског, руског, мандаринског кинеског и навахо језика. Она је заговорник теорије двокомпонентног аспекта (*two-component theory*, Смит 1997: 14). Сличност аспекатских система различитих језика образлаже чињеницом да се аспекатски системи базирају на истим или сличним концептима (Смит 1991: 13), а разлике се испољавају језичким средствима исказивања. Смит истиче да се аспект састоји из две компоненте – вида (*viewpoint aspect*) и ситуационих типова (*situation type*). Теорија двокомпонентног аспекта примењена је у србистици у контрастивним студијама, нпр. Јовановић (2020).

5.3. Генеративна лингвистика Ноама Чомског, која истиче универзалност категорије вида у дубинској структури и њено различито испољавање у површинској, које не мора нужно бити везано за глагол, веома је заступљена у германској и англосаксонској лингвистици (Веркил, Даути, Дал, Биник, Смит, Крифка итд.). Преко помињаних контрастивних истраживања П. Новакова и, на другој страни, В. Станојевић и Т. Ашић и овај је правац био примењиван у тумачењу српских видско-временских и акционалних датости у саодносу са енглеским односно француским. Рецимо, Новаков полази од Вендлерове семантичке класификације глагола, јер сматра да она пружа добру основу за проучавање семантичких типова глагола, док за адекватно представљање граматичких и лексичких компоненти види решење у генеративном моделу „управљања и везивања” Ноама Чомског (Новаков 1998: 137). Такође је и коауторска студија уџбеничког типа *Semantika i pragmatika glagolskih vremena u francuskom jeziku* (Станојевић/Ашић 2008) заснована на више аспектолошких теорија: теорији генеративне, формалне семантике (Вендлер, Џекендоф, Вет) и теорији оптималитета.

5.4. У оквиру когнитивне лингвистике развило се више методолошких праваца, као што су теорија прототипа, примитива, концептуална анализа, теорија појмовних метафора, теорија менталних простора итд., а у оквиру њих је посвећивана пажња и питањима аспектологије (као што смо видели, комбинује се и са другим приступима). Проучавању аспекта у словенским језицима помоћу теорије појмовних метафора допринос је дала Л. Јанда. Категорија времена разуме се помоћу универзалне метафоре ВРЕМЕ ЈЕ ПРОСТОР. Аспект се даље концептуализује помоћу метафора СИТУАЦИЈЕ СУ МАТЕРИЈАЛ-

ни ЕНТИТЕТИ, а чланови видске опозиције метафорама ПЕРФЕКТИВНО ЈЕ КОМПАКТАН ПРЕДМЕТ : ИМПЕРЕКТИВНО ЈЕ ФЛУИДНА МАТЕРИЈА. У својој студији Драгана Вељковић Станковић (2013) категорију вида и чланове опозиције представила је у оквиру приступа појмовне метафоре, а теорија менталних простора примењује се у докторској тези Вање Миљковића о глаголској префиксацији (која је у изради).

6. Као што је представљено, србисти су директно или индиректно упознати са различитим приступима у поимању вида. Они налазе примену у студијама, али, како граматика тежи да представи стабилност, константе у језику и како у свим сегментима мора бити теоријско-методолошки доследна (ово није оправдање за опаску да се граматике само преписују), нови теоријско-методолошки приступи спорије налазе пут до граматичких описа. Друго, не узимају се у обзир све студије, Треће, нека академска граматика мора бити општеприхваћена, односно њене дефиниције и класификације узете као релевантене у широј лингвистичкој заједници да би се нешто што је устаљено и уврежено мењало у школским граматицама. Традиционални приступ је опстао, а у њега су у мањој или већој мери уткивани резултати новијих теоријско-методолошких приступа.

ЛИТЕРАТУРА

- Белић 1931:** А. Белић, *Синтакса српскохрватског језика*, литографисано издање [универзитетска предавања], Београд, 1–158.
- Белић 1933:** А. Белић, *Грамматика српскохрватског језика за трећи разред средњих и стручних школа*, Београд: Издавачка књижарница Геца Кон.
- Белић 1934:** А. Белић, Koschmieder Erwin, *Nauka o aspektach czasownika polskiego w zarysie. Próba syntezy*. Wilno. 1934. XVI + 240, 8°. Ишао у колекцији *Rozprawy i materiały wydziały I Towarzystwa przyjacielów nauk w Wilnie. Tom v, zeszyt 2, Јужнословенски филолог*, XIII, 218–227.
- Белић 1955–1956:** А. Белић, Ђуро Грубор, *Аспектна значења*, *Rad* 293, 5–234, *Јужнословенски филолог*, XXI/1–4, 291–303.
- Белић 2000:** А. Белић, *Опита лингвистика. О језичкој природи и језичком развоју*, *Изабрана дела Александра Белића*, том 1, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Брлобаш 2007:** Ž. Brlobaš, *Glagolski vid u hrvatskim gramatikama do 20. stoljeća*, Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Вељковић Станковић 2013:** Д. Вељковић Станковић, Могућности примене когнитивног приступа у настави српског језика (на примеру обраде граматичке категорије глаголског вида), *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 42/3, 85–113.
- Вендлер 1957:** Z. Vendler, *Verbs and Times*, *The Philosophical Review*, 66, 143–160.
- Војводић 2001:** Д. Војводић, О функционалним основама савремене аспектологије, *Славистика*, V, 44–55.

- Војводић 2002:** Д. Војводић, Аспектуално-темпорални односи у свјетлу граматике функционално-семантичких поља и категоријалних ситуација (А. В. Бондарко, Основы функциональной грамматики: Языковая интерпретация идеи времени, Санкт-Петербург, Издательство Санкт-Петербургского университета, 1999, 260), *Зборник Матице српске за славистику*, 61, 192–199.
- Вук 1814:** *Писменица србскога језика*, по говору простога народа написана Вуком Стефановићем Србијанцем, у Виенни: У печатњи Г. Јоанна Шнирера.
- Вук 1818:** *Српски рјечник истолкован њемачким и латинским ријечима*, скупљено га и на свијет издао Вук Стефановић, у Бечу: Штампарија јерменског манастира. <http://eng.digital.nb.rs/document/S-II-0458> (15. 4. 2011).
- Вуковић 1956:** Ј. Vuković, Đuro Grubor, *Aspektna značenja* (Rad JAZU, knj. 193, str. 5–231, knj. 195, str. 81–284), *Pitanja savremenog književnog jezika*, III/1–2, 177–195.
- Грубор 1953:** Ђ. Grubor, *Aspektna značenja*, Rad JAZU, knj. 193, 5–231; knj. 195, 81–284, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- Даничић 1850:** Ђ. Даничић, *Мала српска граматика*, Беч: Штампарија јерменског манастира.
- Драгићевић 2010:** Р. Драгићевић, *Лексикологија српског језика*, Београд: Завод за уџбенике.
- Јовановић 2020:** В. Јовановић, *Преводна парадигма српског перфекта у француском језику*, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет.
- Комри 1976:** В. Comrie, *Aspect, An introduction to the study of verbal aspect and related problems*, Cambridge: Cambridge University press.
- Кохран 1977:** N. J. Cochrane, *Verbal Aspect and the Semantic Classification of Verbs in Serbo-Croatian*, PhD dissertation, University of Texas at Austin.
- Кохран 1978:** N. Cochrane, Some Problems in the representation of Verbal Aspect Pairs in the Lexicon, u: Rudolf Filipović (ur.), *Kontrastivna analiza engleskog i hrvatskog ili srpskog jezika*, II, Zagreb: Zavod za lingvistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 101–139.
- Ломпар 2016:** В. Ломпар, *Врсте речи и граматичка пракса (од Вука до данас)*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.
- Маретић 1963:** Т. Maretić, *Gramatika i stilistika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*, Zagreb: Matica hrvatska.
- Миклошич 1926:** F. Miklosich, *Vergleichende Grammatik der slavischen Sprachen*, IV: *Syntax*, Heidelberg, 274–340.
- Мразовић/Вукадиновић 1990:** Р. Mrazović, Z. Vukadinović, *Gramatika srpskohrvatskog jezika za strance*, Sremski Karlovci: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića – Novi Sad: Dobra vest.
- Мразовић/Вукадиновић 2009:** Р. Mrazović [u saradnji sa Z. Vukadinović], *Gramatika srpskohrvatskog jezika za strance*, Sremski Karlovci: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Новаков 1998:** Р. Novakov, Jedna reinterpretacija kategorije glagolskog vida, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, XLI/2, 133–139.

- Новаков 2005:** P. Novakov, *Glagolski vid i tip glagolske situacije u engleskom i srpskom jeziku*, Novi Sad: Futura publikacije.
- Пипер и др. 2005:** П. Пипер, И. Антонић, В. Ружић, С. Танасић, Љ. Поповић, Б. Тошовић, *Синтакса савременог српског језика: проста реченица*, у ред. М. Ивић, Београд: Институт за српски језик САНУ, Београдска књига – Нови Сад: Матица српска.
- Пипер 2009:** П. Пипер, Српски језик, у: В. Малцијева, З. Тополињска, М. Ђукановић, П. Пипер, *Јужнословенски језици. Граматичке структуре и функције*, ред. П. Пипер, Београд: Београдска књига, 381–536.
- Пипер/Клајн ²2014:** П. Пипер, И. Клајн, *Нормативна граматика српског језика*, друго, измењено и допуње издање, Нови Сад: Матица српска.
- Пипер 2018:** П. Пипер, О српској лингвистичкој славистици друге половине XX века, у: Р. Драгићевић, В. Брборић (ур.), *Српска славистика (колективна монографија). Том I. Језик*, Београд: Савез славистичких друштава Србије, 7–36.
- Ружић 1943:** R. H. Ružić, *The Aspects of Verb in Serbo-Croatian*, Berkeley – Los Angeles: University of California Press.
- Смит 1991:** C. Smith, *The Parameter of Aspect*, Dordrecht–Boston–London: Kluwer Academic Publishers.
- Спасојевић 2016:** М. Спасојевић, Белићево схватање глаголског вида и његов утицај на развој аспектолошких погледа у србистици, *Научни саставак слависта у Вукове дане*, 45/1, 73–84.
- Спасојевић 2017:** М. Спасојевић, Појмовно-терминолошки апарат при проучавању глаголског вида и сродних појава у србистици у светлу аспектолошких приступа, у: П. Пипер, В. Јовановић (ур.), *Словенска терминологија данас*, Београд: Српска академија наука и уметности, 227–241.
- Станојевић/Ашић ²2008:** V. Stanojević, T. Ašić, *Semantika i pragmatika glagolskih vremena u francuskom jeziku*, Kragujevac: Filološko-umetnički fakultet.
- Станојчић/Поповић ¹⁵2014:** Ж. Станојчић, Љ. Поповић, *Граматика српског језика*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Стевановић ⁵1986:** М. Стевановић, *Савремени српскохрватски језик, I: Граматички системи и књижевнојезичка норма*, Београд: Научна књига.
- Стевановић ⁴1989:** М. Стевановић, *Савремени српскохрватски језик, II: Синтакса*, Београд: Научна књига.

М. Л. Спасоевич

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ГЛАГОЛЬНОМУ ВИДУ В СЕРБСКОЙ
ГРАММАТИКОГРАФИИ

Резюме

В работе указывается, что в сербских грамматиках в XIX и XX веках использовался традиционный подход. Новые познания в течение этих двух веков внедрялись медленно. Начало XX века внесло изменения в классификацию глагольного вида в соответствии, прежде всего, с теорией функционально-семантических полей, но и с теорией семантических локализаций. Указывается и на применение теоретическо-методологических подходов к аспектологическим проблемным вопросам в сербской лингвистической среде, оставшихся без влияния на грамматические описания вида. Они в основном применялись в сопоставительных и типологических исследованиях сербского и других языков, в том числе аспектуальные классы Вендлера, теория двухкомпонентного аспекта и т. д.

Ключевые слова: грамматики, глагольный вид, акциональность, традиционный подход, структурализм, теория функционально-семантических полей.